

6. *Еременко Ю. А.* Алелопатические свойства адвентивных видов древесных растений / Ю.А. Еременко // Промышленная ботаника. — 2012. — Вып. 2. — С. 188—193.

7. *Кохно Н. А.* Клены Украины / Н. А. Кохно. — К.: Наук. думка, 1982 — 184с.

8. *Кузьмішина І. І.* Географічний аналіз адвентивних видів рослин Національного природного парку «Прип'ять – Стохід» (Волинська область) / [Кузьмішина І.І., Коцун Л.О., Войтюк В.П., Фурс Т.В., Бубало О.В.] // Наук. вісник Волинського нац. ун-ту імені Лесі Українки. Розділ 1., Ботанка 2. — 2012. — С. 15—17.

УДК 58.006; 58.5

**ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТИВАРІВ
ЕКСПОЗИЦІЙНИХ ДІЛЯНОК У КРЕМЕНЕЦЬКОМУ
БОТАНІЧНОМУ САДУ**

І. А. Гуцало, Н. Б. Вілівчук

Кременецький ботанічний сад

E-mail: ivanhutsalo@i.ua

Ботанічний сад є первинною базою для створення нових експозиційних ділянок. Колекційний фонд КБС нараховує понад 2000 видів, сортів, форм рослин [2], що дає можливість широко використовувати їх при реконструкції існуючих та формуванні нових експозицій на території установи. Саме тому, при створенні нових об'єктів використовуються рослини з колекційного фонду ботанічного саду, що дає змогу ознайомити відвідувачів з різноманіттям природної та декоративної флори.

Метою роботи є кількісний та якісний аналіз стану експозиційних ділянок з врахуванням систематичного та екологічного принципів.

Для таксономічної ідентифікації рослин та уточнення ботанічних назв опрацьовано каталог рослин Кременецького ботанічного саду [2]. При вивченні біо-екологічних особливостей культиварів опиралися на дослідження А. І. Колеснікова [1].

Експозиційна зона займає найбільшу частину території

(126,1 га) і формується на основі переважно природних ландшафтів з їх частковою або повною реконструкцією із створенням нових ландшафтних експозицій [2].

На основі зібраних даних про таксономічний склад експозиційних ділянок («Сад магнолій», «Гірка хвойних», «Топіарні форми», «Штамбові форми», «Рокарій», «Сухе озеро») було виділено екологічні групи рослин по відношенню до факторів навколишнього природного середовища та подана класифікація життєвих форм за К. Раункієром та І. Серебряковим [3].

В експозиції «Сад магнолій» зростає 8 таксонів, вони є однотипними по відношенню до екологічних факторів. За К. Раункієром 75% життєвих форм культиварів відносять до мезофанерофітів, 25% – мікрофанерофіти, а за І. Серебряковим відділ А становить 100%.

На «Гірці хвойних» зосереджено 36 таксономічних одиниць, за класифікацією К. Раункієра серед життєвих форм виділяють фанерофіти – 78%, з них 5% – мегафанерофіти, 31% – мезофанерофіти, 28% – мікрофанерофіти і 14% – нанофанерофіти та хамефіти, які становлять 22% від загальної кількості таксонів.

Всі культивари експозиції «Гірка хвойних» відносяться до мікротермофітів. По відношенню до світла рослини поділяються на геліофіти, які займають 94% від загальної кількості видів та сциогеліофіти – 6%. Ксерофіти становлять 42%, решта – 58% становлять мезофіти. За трофністю ґрунту культивари поділяють на оліготрофи 36% та мезотрофи – 64%. За кислотністю ґрунту серед рослин виділяють ацидофіли, які становлять 92% та нейтрофіли – 8%.

Проаналізувавши дані, можна зробити висновок, що за К. Раункієром серед 14 культиварів ділянки «Топіарних форм» можна виділити фанерофіти – 86% та гемікриптофіти – 14%, а за І. Серебряковим відділ А – 86% та відділ В – 14%. В свою чергу фанерофіти експозиційної ділянки поділяються на нанофанерофіти – 14%, мікрофанерофіти – 43% та мезофанерофіти – 29%.

93% культиварів ділянки «Топіарних форм» відносяться до мікротермофітів, 7% – до мезотермофітів. По відношенню до світла всі культивари даної ділянки належать до геліофітів. За

Різноманіття фітобіоти та її збереження

трофністю ґрунту таксони ділянки поділяють на оліготрофи, які становлять 29% та мезотрофи – 71%. За кислотністю ґрунту серед культиварів виділяють ацидофіли, які становлять 86% та нейтрофіли – 14%.

За К. Раункієром всі культивари ділянки «Штамбових форм» (27 таксономічних одиниць) відносяться до фанерофітів, з них 7% становлять мегафанерофіти, 45% – мезофанерофіти, 44% – мікрофанерофіти та 4% – нанофанерофіти, а за І. Серебряковим усі належать до відділу А.

Всі представники ділянки «Штамбових форм» відносяться до мікротермофітів. По відношенню до світла рослини поділяються на геліофіти, які займають 89% від загальної кількості культиварів та сциогеліофіти – 11%. Мезофіти становлять 85%, а 15% – ксерофіти. За трофністю ґрунту культивари поділяють на оліготрофи, що становлять 33% та мезотрофи – 67%. За кислотністю ґрунту серед таксонів виділяють ацидофіли – 48%, нейтрофіли – 37% та базофіли – 15%.

В експозиції «Рокарій» зростає 28 таксонів, за К. Раункієром життєві форми поділяються на фанерофіти – 39%, хамефіти та гемікриптофіти відповідно 47% та 14%. В свою чергу фанерофіти поділяються на нанофанерофіти – 7%, мікрофанерофіти – 18% та мезофанерофіти – 14%. За І. Серебряковим серед життєвих форм на частку Відділу А припадає 57%, Відділу Б – 29% та Відділу В – 14%.

Всі культивари експозиції «Рокарій» відносяться до мікротермофітів. По відношенню до світла рослини поділяються на геліофіти, які займають 86% від загальної кількості культиварів, сциогеліофіти – 11% та сциофіти – 3%. Мезофіти становлять 68% від загальної кількості культиварів експозиції «Рокарій», 32% складають ксерофіти. За трофністю ґрунту культивари поділяють на оліготрофи – 21% та мезотрофи – 79%. За кислотністю ґрунту таксони поділяють на ацидофіли – 78%, нейтрофіли – 18% та базофіли – 4%.

За класифікацією життєвих форм поданою К. Раункієром в експозиції «Сухе озеро» найбільш представленими є фанерофіти – 54% від загальної кількості культиварів, серед яких можна

виділити мезофанерофіти, мікрофанарофіти та нанофанерофіти на частку яких припадає 8%, 27% та 19% від загальної кількості таксонів (27 одиниць). Кількість видів хамефітів становить – 12%, гемікриптофітів – 15% та криптофітів – 19%. За І. Серебряковим частка культиварів відділу В – 35%, решту 65% становить відділ А.

Усі рослини експозиційній ділянці «Сухе озеро» по відношенню до температури є мікротермофітами. По відношенню до освітленості 7% таксонів є сциогеліофітами та 93% геліофітами. За трофністю ґрунту культивари поділяють на оліготрофи – 42% та мезотрофи частка яких становить 58%. По відношенню до кислотності ґрунту переважну більшість таксонів становлять ацидофіли – 81% на частку нейтрофілів та базофілів припадає 11 та 8% відповідно.

Експозиційні ділянки, створені на території Кременецького ботанічного саду, дають змогу зібрати на компактній території у вигляді різнотипних колекцій представників аборигенної та інтродукованої фітобіоти. Це має важливе значення при реалізації планів науково-дослідної роботи, проведенні еколого-освітніх та навчально-виховних екскурсій.

Біо-екологічні особливості інтродуцентів представлених в експозиціях відповідають екологічним умовам Кременецького горбогір'я, стійкі в культурі та можуть з успіхом використовуватись для вдосконалення структури та збагачення культурфітоценозів.

Література

1. *Декоративная дендрология* / А. И. Колесников. В 2-х т. — Москва, 1974. — 704 с.
2. *Каталог рослин Кременецького ботанічного саду: довід. посібн.* Кременець: Вид-во "Полісся", 2015. — 160 с.
3. *Нечитайло В. А.* Ботаніка. Вищі рослини / Нечитайло В. А., Кучерява Л. Ф. — Київ: Фітосоціоцентр, 2005. — 432 с.